

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

De Ecclesia, Qvæ Est in Purgatorio

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

IV. V. VI. VII. VIII. Purgatorium esse probatur ex Testamento nouo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53890](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53890)

solùm Patres inuississe, sed etiam eos, qui cruciabantur in inferno, id est, in Purgatorio, & multos eorum inde liberasse.

DECIMVS locus est Malach. 3. *Ipsē sedebit quasi ignis conflagrans, & purgabit filios Leui, & colabit eos, &c.* Hunc locum exponunt de pœna purgatoria Origenes hom. 6. in Exodum, S. Ambrosius in Psal. 36. B. Augustinus lib. 20. de ciuitate Dei, cap. 25. & B. Hieronymus in hunc locum. & quanquam pœna illa purgatoria non est ea, de qua nunc agimus; nam illa purgabit viuentes, nos autem agimus de pœna mortuorum; tamen inde rectè infertur Purgatorium. Nam ideo tunc præcedet tribulatio grauissima, & postea etiam ignis descendet, & purgabit celerimè omnes reliquias peccatorum in hominibus iustis, quia, vt Irenæus etiam notat in fine libri 5. tunc repentè Ecclesia, quæ est in terris, assumèda erit ad sponsum; nec erit tempus purgationis vlteriùs, vt nunc est post mortem ante iudicium.

CAPVT IV.

Purgatorium esse probatur ex testamento

NOVO.

Purgatorium esse
in seculo, non
in futuro

PRIMVS locus est Matth. 12. vbi dicit Dominus, esse quoddam peccatum, quod non remittitur, neque in hoc seculo, neque in futuro. Hinc enim colligunt S. Patres, quædam peccata remitti in futuro seculo per orationes & suffragia Ecclesiæ. ita B. Augustinus lib. 21. de ciuitate Dei, cap. 24. & lib. 6. in Iulian. cap. 5. B. Gregorius lib. 4. Dialogor. cap. 39. B. Beda in cap. 3. Marci. B. Bernardus homil. 66. in Cantica, qui hoc solo testimonio contentus fuit contra hanc hæresim. Item Petrus Cluniacensis in epistola contra Petrobrusianos. Rabanus lib. 2. de institut. Cleric. cap. 44. & omnes Glossæ, vt ordinaria, interlinearis, &c.

At contra hunc locum obiicit PRIMO, Petrus Martyr, hæc dici per exaggerationem. RESPONDEO, hoc modo poterimus etiam tollere infernum, & dicere esse exaggerationem, cum dicitur: Ite in ignem æternum. Præterea exaggeratio non debet esse inepta, qualis est, cum fit partitio, & vni membro nihil responderet.

SECUNDO,

SECUNDO, dicunt aliqui esse comminationē. RESPONDEO eodem modo.

TERTIO, obiiciunt alij, Christus comparat peccatum in Spiritum sanctum cum grauiſſimis peccatis mortalibus, cum blasphemia in Patrem, & in Filium; ergo si vellet dicere, aliqua peccata posse remitti in alio seculo, intelligeret maximè de illis, quibuscum comparabat tunc peccatum in Spiritum sanctum; at hoc est falsum, quia sola venialia dimittuntur, per nos, in alio seculo. RESPONDEO, Christus loquitur de perfecta remissione, quæ complectitur remissionem culpæ & pœnæ, quomodo peccata grauiſſima remittuntur etiam in alio seculo, quia ibi completur eorum remissio.

QUARTO, inquit, Christus videretur significare, grauiora peccata remitti in futuro seculo, in hoc autem solùm leuiora, si aliqua ibi remitti vellet, alioqui nō diceret; Neque in hoc seculo, neque in futuro, sed è contrario dixisset; Non dimitteretur, neque in futuro, neque in hoc, vt oratio crescat. RESPONDEO, orationē crescere, quia in futuro maius spatium est diluendi peccata, quàm hîc; & præterea præponitur hoc seculum, quia hîc inchoatur, ibi perficitur remissio delictorum.

QUINTO, obiicit Calvinus, Dominus loquitur de remissione culpæ, ergo malè allegatis hunc locum pro remissione pœnæ Purgatorij. RESPONDEO, in Purgatorio remitti etiã culpas saltem veniales; præterea falsum est, loqui Christum de sola culpa. hic enim est sensus; Peccatum in Spiritum sanctum non remittitur in hoc seculo, nec in futuro, neque quantum ad culpam, neque quantum ad pœnam, cum alia peccata vel remittantur in hoc seculo quoad culpam, & in alio interdum quoad pœnam, vt mortalia; vel hîc & ibi quoad culpam, & quoad pœnam, vt venialia.

SEXTO, inquit Calvinus, in hoc seculo & in futuro, vult dicere; In hoc iudicio & in nouissimo non remitteretur, & sic nulla fit mentio Purgatorij. AT CONTRA; nam qui erunt illi, quibus hîc non est remissum, & in iudicio remitteretur? nōne illi, qui aut venialium purgatione indigebunt, aut solius pœnæ debitores erunt? Qui enim hinc cum iniustitia decedunt, certè in iudicio non absoluentur.

SEPTIMO, obiicit Petrus Martyr, quia ex negatione non sequitur affirmatio in bona Dialectica. non licet inferre, peccatum in Spiritum sanctum non remittitur in futuro seculo, ergo quædam alia peccata in eo remitti possunt. sicut non bene sequitur; Rex Philippus non est Rex Venetorum, ergo aliquis alius est Rex Venetorum. Et confirmat Ochinus; Nam potuit Christus dicere; Hoc peccatum non remittetur in hoc seculo, neque in inferno: & tamen non colligeremus inde, quædam peccata remitti in inferno.

RESPONDEO, non sequi secundum regulas Dialecticorum, id quod inferimus ex verbis Domini, sed tamen sequi secundum regulam prudentiæ, quia alioqui faceremus Dominum ineptissimè loquutū. ineptè enim diceret; Hoc peccatum non remitteretur, neque in hoc seculo, neque in futuro, si in futuro nullum remittitur: sicut ineptè loqueretur qui diceret; Rex Philippus non absoluet te, neque in aula Hispaniæ, neque in aula Franciæ. Non autem loqueretur ineptè, si diceret, neque in aula Hispaniæ, neq; in aula Brabantia. Unde Ioan. 19. cū dixisset Christus: Regnum meum non est de hoc mundo. Intulit Pilatus: Ergo Rex es tu, nec respōdit Christus, non bene sequi ex negatiuo affirmatiuum, sed approbavit. NEQVE valet similitudo allata ab Ochino; nam Christus non potuit dicere; Neque in hoc seculo, neque in inferno, nisi ineptè loqui voluisset, tum quia seculum tempus est, infernus verò locus. proinde, non opponuntur, sicut seculum præsens, & futurum: tum etiam, quia in inferno constat nullam fieri remissionem.

OCTAVO, obiiciunt illud: *Neq; in hoc seculo, neq; in futuro*, idem significare, quod nunquam, siue in æternum, vt exposuit Marcus, qui cap. 3. ait: *Non habet remissionem in æternum.* Et sicut Petrus ait Ioan. 13. *Non lauabis mihi pedes in æternum.*

RESPONDEO, non debere exponi Matthæum per Marcum, sed potius Marcū per Matthæum, cū Matthæus pluribus verbis utatur, & constet Matthæum copiosius scripsisse, & Marcum fecisse quasi compendium ex Euangelio Matthæi. Neque ita accepit Marcus vocem, In æternum, sicut Petrus apud Ioannem. Nam ineptè dixisset Petrus; Non lauabis mihi pedes, neque in hoc seculo, neque in futuro, cū in futuro

*Non semper. Vide
hisp. Marc. 5. &
Matth. 9. de figura
facti; & copiosior
apud Marcum
quàm ap. Matthæum.*

turo

turo non lauentur pedes. Non autem ineptè dixit Dominus apud Matthæum : *Non remittetur neq; in hoc seculo, neq; in futuro.* Itaque Petrus apud Ioannem accepit vocem, *In æternum*, improprie pro solo tempore huius vitæ, Marcus autem proprie pro toto spatio huius seculi & futuri. Præterea aut Christus dixit, *vt habet Matthæus, vel, vt habet Marcus, vel utroque modo; si primum vel tertium, habeo intentum; si secundum, quanquam hoc non est probabile, tunc Matthæus, duce Spiritu sancto, exposuit verba Christi, & nisi ineptè exposuerit, indicauit, in alio seculo dimitti aliqua peccata.*

NONO, dicunt esse phrasim Hebraicam. RESPONDEO, falsum esse, phrasis quidem Hebraica est illa Petri, *In æternum*; dicunt enim, passim haberi כְּיָמֵינוּ etiam de rebus temporalibus. *At neque in hoc seculo, neque in futuro,* non est propria phrasis Hebræorum. Neque Marcus phrasi Hebraica utitur, sed proprie loquitur.

CAPVT. V.

SECUNDVS locus I. Corint. 3. vbi Apostolus dicit: *3. Ipse autem saluus erit, sicut ament quasi per ignem.* B:

Nota in primis, locum istum Apostoli I. Cor. 3. esse vnū ex difficillimis & utilissimis totius Scripturæ; nam ex eo statuunt Catholici duo Ecclesiastica dogmata, Purgatorium, & venialia peccata contra hæreticos & hæreticorum fautores, qualis in primis fuit Erasmus, qui annotatione in hunc locum conatur ostendere, nec Purgatorium, nec peccata venialia ex hoc loco statui posse.

Quòd sit difficillimus, testatur AVGVSTINVS libro de fide & operibus, cap. 15. *Diligenter, inquit, oportet attendere, quomodo accipienda sit Apostoli Pauli illa sententia planè ad intelligendum difficilis, vbi ait; Si quis autem superadificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, &c.* Et infra: *In his deputanda est qua Petrus dicit, esse in Scripturis eius quadam difficilia intellectu, qua non debent homines pervertere ad proprium suū interitum.* Et cap. 16. *Fateor, inquit, me male audire intelligentiores atque doctiores.* Idem repetit q. 1. ad Dulcitium.

Nos igitur, ut locum istum diligenter explicemus, exponemus primum Metaphoram, qua Apostolus usus est; deinde proponemus, & soluemus difficultates, quæ circa hunc locum occurrunt. Quantum ad PRIMVM, hæc sunt Apostoli verba: *Secundum gratiam Dei, qua data est mihi, et sapiens architectus fundamentum posui. Alius autem superadificat, unusquisque autem videat quomodo superadificet; fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus. Si quis autem superadificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides preciosos, lignum, fenum, stipulam, uniuscuiusque opus manifestum erit. Dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur, et uniuscuiusque opus quale sit ignis probabit. Si cuius opus manserit, quod superadificauit, mercedem accipiet; si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem.*

Utitur autem Apostolus in hac sententia similitudine duorum architectorum, quorum vnus super fundamentum lapideum & solidum erigit domum ex preciosa materia, & quæ ignem non timet, qualia sunt aurum, & argentum, lapides preciosi, ut Iaspis, Porphireticus, Parius lapis. Nam ex auro & argento fiunt laminæ, & columnæ, ut de templo Salomonis legimus; ex lapide Pario, & Porphiretico etiam integri parietes erigi possunt. Alter verò super simile fundamentum, id est, lapideum & solidum, erigit domum more pauperum rusticorum ex asseribus & stipitibus, eamque tegit fæno & stipulis.

Hæc posita similitudine, fingamus utrique domui adhiberi ignem, videbimus priorem nihil penitus lædi, & si architectus intus fortasse sit, similiter nihil pati. At posteriorem domum videbimus continuò ignem concipere, & breui tempore totam consumi, & si architectus intus sit, & velit saluus egredi, videbimus eum exire non posse, nisi per ignem. In quo transitu non quidem morietur, sed tamen barba & capilli nõ egrediẽtur incolumes, nisi fortasse fiat miraculum trium puerorum, qui in fornace Babylonica non comburebantur. Hæc est similitudo, qua B. Paulus utitur, cum ait: Ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem.

Quantum ad SECVNDVM; quinque sunt difficultates huius loci. Prima, quid intelligatur per ædificantes. Secunda, quid

quid intelligatur per aurum, argentum, lapides preciosos, ligna, fœnum, & stipulas. Tertia, quid intelligatur per diem Domini. Quarta, quid intelligatur per ignem, qui in die Domini vniuscuiusq; opus probabit. Quinta, quid intelligatur per ignem, de quo dicitur; Ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem. His explicatis, sententia erit perspicua.

PRIMA igitur difficultas est; Qui sint architecti, qui superædificant. B. Augustinus libro de fide & operibus, cap. 16. & in Enchiridio, cap. 68. & alibi, censet omnes Christianos dici hîc ab Apostolo architectos, & omnes superædificare super fidei fundamentum, vel opera bona, vel mala. Idem mihi docere videntur, Chrysostrmus, Theodoretus, Theophylactus, & Oecumenius in hunc locum.

Alij permulti docent, architectos hîc ab Apostolo non vocari, nisi Doctores & Prædicatores Euangelij; ita Ambrosius & Sedulius in hunc locum. Idem insinuat Hieronymus lib. 2. in Iouinianum. Idem recipiunt B. Anselmus & B. Thomas in hunc locum, etiamsi priorem sententiam non reiiciant. Idem multi recentiores, vt Dionysius Carthusianus, Lyranus, Caietanus, & alij in hunc locum.

Vtraque expositio est bona, & ex vtraque deducitur assertio Purgatorij & peccatorum venialium, tamen magis literalis est posterior, id quod patet manifestè ex verbis præcedentibus & sequentibus eius capituli; dixerat enim antea. *Ego plantavi, Apollo rigauit.* Deinde in eodem sensu statim subiungit: *Ego sicut sapiens Architectus fundamentum posui, alius autem superædificat.* Et ibidem: *Qui plantat, & qui rigat vnum sunt. Vnusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem; Dei enim sumus adiutores, Dei agricultura estis, Dei adificatio estis.* Vbi apertissimè comparat se & alios prædicatores Euangelij agricolis, & architectis; populos autem qui docentur, comparat agris & ædificiis. Item in verbis sequentibus iterum loquitur de Doctoribus, cum ait: *Si quis videtur inter vos sapiens esse, stultus fiat, & sit sapiens.* Et rursus: *Nemo itaque gloriatur in hominibus; omnia enim vestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas;* id est, nolite gloriari in Doctoribus & Prædicatoribus vestris, & dicere: *Ego sum Pauli, ego verò Apollo.* Nam omnes sunt vnum, & pro vobis omnes laborant. Itaque sicut dixerat, se plantaf-

se, & Apollinem rigasse, ita nunc dicit; Ego fundamentum posui prædicans Christi fidem. Alij autem superædificant docentes ea, quæ ad vitam & mores pertinent, & etiam explicantes latius fidei nostræ mysteria. Et in hac prima quæstione conueniunt nobiscum Calvinus, & Petrus Martyr, atque Ochinus.

ALTERA difficultas est paulò grauior; sunt enim sex sententia. Quidam nomine fundamenti intelligunt fidem veram, sed informem. Nomine auri, argenti, lapidum preciosorum, opera bona. Nomine ligni, fœni, stipulæ, peccata mortalia; ita Chrysostomus in hunc locum, quem sequitur Theophylactus.

At hoc defendi non potest. PRIMÒ, quia, vt Gregorius dicit lib. 4. Dialog. cap. 39. peccata mortalia potius compararentur ferro & plumbo. SECUNDO, quia sequeretur, veram esse hæresim Origenis, quòd omnes saluarentur, quia Apostolus dicit; Saluus erit quasi per ignem.

RESPONDENT Græci; Saluus erit, id est, nunquam penitus consumetur, sed quasi per ignem, quia semper ardebit. Hæc solutio in primis est dura & coacta; deinde est contra omnem vsum loquendi Scripturarum. Nunquam enim in Scripturis accipitur nomen Salutis in malam partem, sed semper in bonam, vt in Concilio Florentino ante sessionem primam Latini ostenderunt. Præterea illud (*Per*) significat transitum, non mansionem. Non dicit Apostolus: *Saluus erit, sic tamen quasi in igne, sed: Saluus erit quasi per ignem;* id est, ad similitudinem eius, qui euadit mortem transiens per ignem. Deniq; ex communi consensu Doctorum. Nam summa consensione volunt alij omnes tam Græci, quàm Latini hunc locum intelligi de venialibus peccatis, quorum sententias in quinta difficultate proferemus. Neq; verò hinc putet aliquis, Chrysostomum negasse Purgatorium, vel peccata venialia. Nam Purgatorium esse sæpissimè docet, sed præcipuè hom. 3. in epist. ad Phil. & hom. 69. ad populum Antiochenum. Item peccata venialia concedit homil. 24. in Matth. in hoc verò loco aliter exposuit, vt hæresim Origenis refelleret, quæ docet, pœnas Gehennæ non esse æternas, vt patet ex ipsa homilia.

SECUNDA sententia est, nomine fundamenti intelligi Christum, siue fidei prædicationem: nomine auri, argenti, & lapidum

Per,

lapidum preciosorum intelligi Catholicas expositiones: nomine ligni, fœni, & stipulæ intelligi hæretica dogmata. ita videtur docere commentarius Ambrosij, ita etiam Hieronymus exponens illud Isaiaë 5. *Va qui coniungitis domum ad domum.* Atq; huc propendet Calvinus, Martyr, & Ochinus, qui docent, per ligna, fœnum, stipulas intelligi humanas traditiones & commenta, quæ pugnant cum verbo Dei.

Hæc sententia minus defendi potest, quàm præcedens. **PRIMO**, quia hæretici non saluantur per ignem purgatorium, sed damnantur ad ignem æternum. **SECUNDO**, quia hæretici non ædificant super fundamentum, quod est Christus, nisi nomine tenus. Omnis enim hæresis quantumcunque de Christo magnificè loquatur, tamen non verum Christum prædicat, sed alium, quem sibi finxit. Neque ista sententia, quam refellimus, est Ambrosij vel Hieronymi. Nam commentarius Ambrosij intelligit nomine ligni, fœni, & stipulæ, hæreses quidem, & falsa dogmata, sed per imprudentiam prolata, & sine pertinacia: dicit enim, eiusmodi Doctores saluos futuros per ignem purgatorium. Hieronymus verò apertè de hæreticis loquitur, sed ex mente aliorum, non sua. cum enim posuisset suam expositionem, subdit: *Quidam autem, inquit, hæc de hæreticis intelligunt, &c.*

TERTIA sententia, nomine fundamenti intelligit fidem viuam: nomine auri, argenti, & lapidum preciosorum intelligit opera supererogationis: nomine ligni, fœni, & stipulæ intelligit omissionem consiliorum, & affectum quendam carnalem ad bona huius mundi, licitum quidem, sed qui dolorem adfert, cum illa bona amittuntur. Ita B. Augustinus libro de fide & operibus, cap. 16. quæ sententia verà quidem est, sed non conueniens huic loco, nisi cum illo carnali affectu intelligamus peccata saltem venialia; nam non dantur opera media in particulari. aut ergo ille amor carnalis est bonus, aut malus: si bonus, quare ardebit more stipulæ? si malus, ergo saltem admixtum habuit peccatum veniale.

QUARTA sententia est eorum, qui exponunt per aurum, argentum, &c. opera bona; per stipulam, fœnum, &c. peccata venialia: ita B. Gregorius lib. 4. Dialogorum, cap. 39. & alij, quæ bona est, sed alia est melior.

QVINTA

QVINTA est eorum, qui intelligunt, per aurum, argentum, &c. bonos auditores; per stipulas, malos auditores. Sunt enim auditores opificium Doctoris, & quidem Doctor saluus erit; sed ex auditoribus alij sic, alij non, &c. Ita Theodoretus & Oecumenius; at refellitur rectè à Chrysoftomo; nam detrimentum tribuitur etiam Architecto, & ipse dicitur ædificare stipulam, ergo non est sola culpa & pœna auditorum.

SEXTA sententia, quam omnibus anteponimus, est, vt nomine fundamenti intelligatur Christus, à primis prædicatoribus annunciat, quales erant Apostoli, qui fidem Christi & Euangelium detulerunt ad eos populos, qui nihil vnquam de Christo audierant. Hinc enim B. Paulus ait: *Ego plantavi, & ego vt sapiens Architectus fundamentum posui.* Hinc etiam qui primi in aliqua regione fidem prædicant, dicuntur Apostoli eius regionis. Nomine verò auri, argenti, & lapidum preciosorum intelligatur doctrina utilis & salutaris aliorum prædicatorum, qui eos docent, qui iam fidem receperunt, & docent non solùm verbo, sed etiam exemplo, ita vt verè auditores suos ædificent, & promoueant in religione & pietate. Nomine autem ligni, fœni, & stipulæ intelligatur doctrina, non quidem hæretica, vel mala, sed tamen curiosa, inutilis, superuacanea eorum prædicatorum, qui ad Catholicum populum Catholicè concionantur, sed absque eo fructu & utilitate, quam Deus requirit, ita vt sicut priores cum magno merito concionantur, ita isti non solùm sine magno merito, sed etiam non sine peccatis venialibus concionentur.

Hæc expositio maximè probatur propter tria. PRIMO, quia (vt ostendimus) nomine ædificantium intelliguntur soli Doctores, ergo nomine operis ipsorum intelligi debet doctrina.

SECUNDO, quia valde conuenit hæc similitudo sic explicata Doctoribus Corinthiorum. Erant enim plus equo dediti eloquentiæ & Philosophiæ, quæ licet ex se iuuent, tamen interdum impediunt fructum concionum; quocirca B. Paulus de vtroque Corinthios in hac epistola reprehendit.

TERTIO, quia hoc totum caput optimè explanatur, siquidem B. Paulus in hoc capite tres similitudines posuit. PRIMAM, de agricolis plantantibus & rigantibus, qua solùm bonos Doctores complexus est. SECUNDAM, de ædificantibus
super

super bonum fundamentum, qua non solum bonos, sed etiam malos Doctores comprehendit. TERTIAM, de corruptoribus templi, qua solos malos contineri voluit, & malos non quomocunque, sed perfecte malos, ut hereticos, errores pro veritate, & vitia pro virtutibus docentes, de quibus non dicit, quod salui erunt, quasi per ignem, sed quod disperdet illos Deus.

TERTIA difficultas est de die Domini. Aliqui intelligunt nomine diei presentem vitam, siue tempus tribulationis, in quo discernuntur saepe boni a malis. ita B. Augustinus lib. de fide & operibus, cap. 16. & Gregorius lib. 4. Dialog. cap. 39.

Hac sententia non videtur ad mentem B. Pauli. PRIMO, quia Graece est dies cum articulo, ἡ γὰρ ἡμέρα, ex quo apparet certum quendam & definitum diem significari, sicut I. Tim. 4. Quam reddet mihi Dominus in illa die. & cap. I. 2. ad Timotheum: Certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum diem. & paulo infra: Det ei Dominus inuenire misericordiam in illa die.

SECUNDO, quia praesens tempus non dicitur in Scripturis dies Domini, sed dies nostra, sicut contra tempus alterius vitae dicitur dies Domini, non nostra, ut Luc. 19. Et quidem in hac die tua, qua ad pacem tibi. Luc. 22. Hac est hora vestra. Gal. 6. Dum tempus habemus, operemur bonum. Psal. 74. Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Sophon. I. Iuxta est dies Domini magnus. Ioel. 2. Veniet dies Domini, dies tenebrarum & caliginis.

TERTIO, tempore vitae praesentis non declaratur opus vniuscuiusque quale sit. Tribulationes enim communes sunt bonis & malis, iustis & iniustis.

QUARTO, quia omnes Doctores intelligunt hanc diem esse diem iudicij, licet enim Augustinus & Gregorius docuerint posse diem illam referri ad hanc vitam, tamen in eisdem locis docent, etiam posse intelligi de tempore futuro post hanc vitam. Verum cum dies iudicij sit duplex, vna dies iudicij particularis, altera dies iudicij vniuersalis, quidam, ut Caietanus, & alij, volunt Apostolum loqui de die iudicij particularis. PRIMO, quoniam post hanc diem, de quo Apostolus loquitur, aliqui purgandi sunt per ignem; id vero fieri non potest post diem vltimi iudicij.

SECUN-

SECVNDO, quia si hæc dies, de qua Apostolus loquitur, esset dies vltimi iudicij, sequeretur nullum Sanctorum ingredi posse in cælum ante diem iudicij, qui est error damnatus in Concilio Florétino, sess. vlt. Consequentia probatur; Nam in hac die sunt examinanda omnia ædificia, & post examen aliqui statim coronandi, aliqui puniendi, præterea cum nihil inquinatum intret in regnum cælorum, si purgatio à venialibus non fieret, nisi in die vltimi iudicij, omnes qui cum venialibus hinc migrant, expectare deberent eam diem, antequam in cælum intrare possent.

TERTIO, quia Græcus textus non habet reuelabitur, sed reuelatur: ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται: quoniam in igne reuelatur. Dies autem vltimi iudicij non reuelatur, ergo de die iudicij particularis loquitur, qui singulis diebus, modò vni, modò alteri reuelatur. Omnes tamen veteres videntur accepisse per illam diem, diem vltimi iudicij, vt Theodoretus, Theophylactus, Anselmus, & alij, quorum mihi videtur verissima sententia, quamuis neutra repugnet Purgatorio.

PRIMO, quia vbique in Scripturis dies Domini, significat diem vltimi iudicij.

SECVNDO, quia dicitur in illa die, quo designatur vna quedam certa dies, quo omnium hominum opera simul probantur; At dies iudicij particularis non est vna, sed multiplex, neque in ea probantur omnium hominum opera.

TERTIO, quia dicit Apostolus: *Dies Domini declarabit*, quasi dicat, tunc erunt omnia omnibus manifesta, vt capite sequenti dicit: *Donec veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium*; id autem non fiet, nisi in nouissimo iudicio.

QUARTO, quia sequitur: *Quia in igne reuelatur*. Dicitur enim dies iudicij reuelari in igne, quia vltimum signum, & omnium notissimum erit conflagratio totius mundi, & propterea semper ferè dies iudicij describitur per ignem, vt Psal. 96. *Ignis ante ipsum præcedet*. Ioëlis 2. *Ante faciem eius ignis vorax*. 2. Thess. 1. *In reuelatione Domini nostri Iesu Christi de cælo, cum Angelis virtutis eius in flamma ignis*. 2. Pet. 3. *Elementa ignis ardore tabescent*. Quod si non placeat hîc per ignem accipere ignem materiale, sed ipsum iudicium Dei,

vt

vt alij exponunt, adhuc non potest intelligi per hanc diem, nisi dies vltimi iudicij; Nam tunc sensus est, quia in igne reuelatur, id est, quia illa dies erit notissima propter iudicium acerrimum & maximum, quod in illa exercebitur; At dies iudicij particularis non est notissima propter iudicium, sed magis propter mortem; Nam ipsum iudicium particulare paucis est notum, nec me mouent argumenta in contrarium.

Ad PRIMVM dico, post iudicium nouissimum non fore purgatorium, & ided illa verba: Saluus erit, sic tamen quasi per ignem, non significant saluus erit, dummodò prius transferit per ignem, sed saluus erit, dummodò prius transferit per ignem; siue saluus erit, vt illi qui per ignem transferunt.

Ad SECVNDVM dico, si hoc concluderet, sequeretur, etiam si Purgatorium non esset, neminem beatificari, vel damnari, ante diem iudicij; nam Scriptura passim tribuit distributionem præmiorum & pœnarum vltimo iudicio; immò & examen operum, ac sententiam iudicis, vt patet Matth. 25. & alibi. Sicut ergo sententia fertur in morte vniuscuiusque, & tunc incipiunt aliqui puniri, aliqui præmiari, & tamen dicuntur hæc eadem fieri in nouissimo iudicio, quia tunc fient coram toto mundo manifestissimè, & cum summo honore iustorum, & ignominia impiorum, ita & examen fieri potest in morte vniuscuiusque priuatim, & iterum postea in vltimo iudicio publicè.

Ad TERTIVM dico, pro vno verbo quod hîc habetur in præsentem in Græco, haberi tria in futuro, nimirum φανερόν γήσεται, ἡμέρα δολώσεται, & πῦρ δοκιμάσεται, & valde credibile est etiam illud vnum ἀποκαλύψεται, in textibus correctioribus fuisse in futuro ἀποκαλύψεται, quandoquidem noster interpretes vertit, reuelabitur. Adde, quod frequentissimè tempus præsens non ponitur ad significandam actionem certi temporis, sed consuetudinem, opinionem, professionem, aut aliquid simile, vt: Virum non cognosco. Luc. 1. vt ait B. Virgo, & Sadducæi dicebant: Mortui non surgunt. Et Carthusiani dicunt: Non vescimur carnibus. In hac difficultate dissentimus à Caluino & Martyre: nam illi intelligunt Paulum de iudicio particulari; sed nihil hoc facit ad quæstionem de Purgatorio.

QUARTA

QVARTA difficultas est, quis sit ignis, qui in die Domini vniuscuiusque opus probabit. Aliqui intelligunt tribulationes huius vitæ, vt Augustinus & Gregorius locis notatis, sed hoc iam reiecit: alij intelligunt ignem æternum, verum id esse non potest; nam ille ignis non examinabit ædificium ex auro & argento, immò nec ædificium ex ligno & fœno, vt patet: alij videntur intelligere ignem conflagrationis mundi, qui iudicium vniuersale præcedet. Id quoque esse non potest, quia ille ignis non comburet nisi inimicos Dei. Psal. 96. *Ignis ante ipsum præcedet, & inflāmabit in circuitu inimicos eius.* Iste autem, de quo Apostolus loquitur, omnes tanget, etiam eos, qui aurum & argentum superædificauerunt. Præterea iste ignis non potest probare opera, cùm sit ignis materialis, & opera non sint nisi in mente, quia transierunt.

Alij intelligunt de pœnis Purgatorij, sed neque id rectè dici potest. PRIMO, quia ignis Purgatorij non probat opera eorum, qui ædificant aurum & argentum. At iste ignis de quo loquimur: Vniuscuiusque opus quale sit probabit. SECUNDO, Apostolus apertè distinguit inter opera & operantes, & de isto igne dicit, quòd comburet opera, non operantes. ait enim: *Si cuius opus manserit, &: Si cuius opus arserit.* At ignis Purgatorij, qui verus & realis est ignis, non potest opera comburere, quæ sunt actiones transeuntes, & iam transierunt.

Denique sequeretur, omnes homines etiam sanctissimos transire per ignem Purgatorij, & saluari per ignem; nam per hunc ignem, de quo loquimur, omnes transeunt. At omnes transire per ignem Purgatorij, & saluari per ignem, est apertè falsum; nam Apostolus hîc apertè dicit solùm eos, qui ædificant ligna & fœnum saluandos quasi per ignem; Ecclesia quoque perpetuò senfit sanctos Martyres & infantes post Baptismum morientes, mox in cœlum recipi sine vllò transitu per ignem, vt Concilium Florentinum docet, sess. vlt. Idem etiam sancti Patres docent. B. HIERONYMVS lib. 2. in louinian. & B. AVGVSTINVS in Psalm. 37. *Si ædificarent, inquit, aurum, argentum, lapides preciosos, de vtroque igne securi essent, non solùm de illo æterno, qui in æternum cruciaturus est impios, sed etiam de illo qui emendabit eos, qui per ignem salui erunt.*

Superest igitur, vt dicamus hîc Apostolum loqui de igne seueri & iusti iudicij Dei, qui non est ignis purgans vel affli-
gens

gens, sed probans & examinans. Ita exponit AMBROSIVS
 Psalm.118. concion. 20. super illud; Vide humilitatem meam:
*Omnes nos, inquit, fornax probabit, ergo quia examinandi sumus, sic nos agamus ut iudicio probari mereamur diuino, te-
 reamus hic positi humilitatem, et cum unusquisque nostrum
 venerit ad iudicium Dei, ad illos ignes, quos transaturi sumus,
 dicat, Vide humilitatem meam, &c.* Idem SEDVLIVS in
 hunc locum: *Examinationem iudicij, inquit, igni soluit com-
 parare secundum consuetudinem Scripturarum.* eodem mo-
 do exponunt Dionysius Carthusianus, Lyranus, Caietanus,
 & alij in hunc locum.

Quod hæc sententia verissima sit, probatur PRIMO, quia
non aliter potest intelligi, quomodo ignis probet eos, qui
 aurum & argentum ædificauerunt.

SECUNDO, quia hæc expositio optimè conuenit verbis
 Apostoli, cum ait; *Vniuscuiusque opus quale sit, ignis proba-
 bit; si cuius opus manserit, mercedem accipiet; si cuius opus
 arserit, detrimentum patietur.* Licet enim opera transferint
 ab oculis hominum, & igne materiali examinari non possint,
 tamen non transferunt ab oculis Dei, sed, ut dicitur Ecclef. vii.
Cuncta quæ sunt, adducet Deus in iudicium. & ea examina-
 bit, & si cuius opus manserit, id est, si cuius opus iudicium Dei
 sustinere potuerit, sicut aurum sustinet ignem, mercedem ac-
 cipiet, probabitur, & coronabitur à Deo: si cuius opus arserit,
 id est, si cuius opus iudicium Dei non sustinuerit, sicut fœ-
 num & stipula non sustinent ignem, detrimentum patietur,
 reprobabitur & reiicietur.

TERTIO, quia iudicium Dei rectissimè vocatur ignis,
 cum sit purissimum, celerrimum, efficacissimum, & maximè
 penetratiuum. vnde Dani. 7. *Fluuus igneus egredietur de ore
 eius.* Et quoniam Deus totus est iustitia, totus iudicium, inde
 etiam in Scripturis vocatur ignis. Malach. 3. *Ipsè quasi ignis
 conflans.* Et Hebr. 12. *Et enim Deus noster ignis consumens est.*
 Et in hoc non dissentimus à Caluino & Martyre.

QVINTA & vltima difficultas est, quid per ignem intelli-
 garur, cum ait: *Ipsè autem saluus erit, sic tamen quasi per i-
 gnem.* Aliqui intelligunt tribulationes huius vitæ: At hoc non
 potest conuenienter dici, quia tunc etiam qui ædificant au-
 rum & argentum, saluarentur quasi per ignem. Quocirca

CCCC

B. Augu-

B. Augustinus & Gregorius, qui sunt auctores huius sententia, cum in ea non acquiescerent, etiam aliam posuerunt, de qua infra dicemus. **Alii** intelligunt ignem eternum, vt **Chrysostomus & Theophylactus**, sed hoc iam refutauimus. **Alii** ignem conflagrationis mundi. Id quoq; dici non potest, propter rationes antea positas; & præterea, quia sequeretur eos qui habent peccata venialia, non posse ad beatitudinem peruenire ante diem iudicij; nec enim intrabit in cælum aliquid coinquinatum.

Calvinus & Martyr, Ochinus & Lutherus artic. 37. intelligunt per hunc ignem iudicium Dei, quod doctrinam veram approbat, falsam confutat, sicut ignis perficit aurum, consumit fœnum. Dicunt autem hoc iudicium fieri, dum quis conuertitur, & præcipuè in hora mortis; tunc enim illustrantur multi, & sic intelligunt se deceptos, & iacturam fecisse doctrinæ suæ, & confunduntur etiam, & erubescunt, & sic per ignem salui fiunt. Addit Martyr se non dubitare, quin **B. Bernardus, B. Franciscus, B. Dominicus**, & alij Patres hoc modo salui facti sint, quia nimirum in morte a Deo illustrati intellexerunt, & damnauerunt errores suos de Monachatu, de Missa, &c.

At contra, **PRIMO**, vel istud iudicium sit solùm in morte, adhuc viuento homine, vel potest fieri etiam post mortem: si potest fieri etiam post mortem, ergo post mortem fiet aliqua remissio & purgatio peccati, saltem per illam confusionem, & pœnitentiam, quod ipsi nullo modo admittunt; hoc enim esset genus quoddam Purgatorij: si autè solùm in ipsa morte sit hoc iudicium, peto, quomodo agetur cum illis, qui superædificauerunt lignum, fœnum, stipulas, & moriuntur repente, ita vt non habuerint tempus pœnitentiæ? Isti enim non saluantur quasi per ignem, quia non habuerunt ignem istum iudicij, & refutationis suorum errorum, nec tamen possunt damnari ad Gehennam, quia habuerunt Christum in fundamento; & Paulus de omnibus talibus pronunciat, quod saluentur; nec possunt etiam saluari, nisi admittatur Purgatorium, quia cum decefferint in peccato cum suis stipulis & fœno, non possunt saluari nisi per ignem.

SECUNDO, ignis iste, de quo Paulus loquitur, afficiet pœna propriè & verè, præter iacturam ipsorum operum, & confusio-

fusio.

fusionem, quæ inde oritur, ergo illud iudicium confutans errores, non est ignis de quo hîc agitur. Probat^{ur} antecedens primò ex illo verbo, *Ipsè detrimentum patietur*. Græcè *ζημιωθήσεται* mulctabitur, dabit pœnas. Nihil enim est apud Græcos frequentius quàm *ζημιῶδω δαμάτω* morte mulctari; Item ex illo, *saluus erit quasi per ignem*, similitudo trans- euntis per ignem significat pœnam ac dolorem; qui enim transiret per ignem sine vlla læsione, non diceretur transire per ignem, quasi per ignem, sed quasi per flores, vt de S. Tiburtio legimus.

TERTIO, quia Apostolus opponit hunc transitum per ignem mercedi; sicut enim dixerat: *Si cuius opus manserit, mercedem accipiet*, ita nunc dicit, *si cuius opus arserit, detrimentum patietur, & saluus erit quasi per ignem*. At illa merces significat aliquid præter ipsum bonum opus, & præter lætiti- am, quam ex se affert bonum opus. nõ enim diceret, mercedem accipiet, si nihil aliud esset merces, quàm id quod ex se habebat, qui ædificauit aurum, &c. ergo etiam detrimentum, & transitus per ignem eius, qui superædificauit stipulam, est aliqua pœna præter iacturam operum, & præter confusio- nem, quam ex se affert.

QUARTO, quia illud iudicium confutans errores, non affert detrimentum, sed lucrum; nam est illustratio quædam mentis, vt ipsi dicunt, & veritatis cognitio; & sicut qui habet auricalchum putans esse aurum, non exillimat detrimentum, si quis ei auricalchum illud auferat, & aurum verum donet, ita qui habebat errores in mente, & per diuinam illustratio- nem discit veritatem, non detrimentum patitur, sed lucrum acquirit. At Paulus dicit, *detrimentum patietur*.

QUINTO, quia sequeretur, omnes qui saluantur, saluari quasi per ignem, contra Apostoli distinctionem; nam etsi Paulus hîc solum agat de peccatis quæ committuntur in docen- do, tamen eadem est ratio omnium aliorum peccatorum. Si- cut enim Deus iudicabit doctrinam, ita etiam opera omnia. At secundum Calvinum, & Lutheranos omnes, omnia opera nostra, quamuis iustissima videantur in oculis hominum, ta- men peccata sunt in oculis Dei, nec ferre possunt iudicium diuinum, sed arguentur eo modo planè, quo falsa doctrina;

quare si ignis, de quo Paulus loquitur, est iudicium Dei, omnes saluabuntur quasi per ignem. Nec valet responsio, quòd iustorum opera non sint arguenda, quia sunt tecta per non imputationem, impiorum autem qui non sunt per fidem iustificati, arguenda sint; nam Paulus cum dicit: Saluus erit quasi per ignem, loquitur de iustis, qui aedificauerunt stipulas, retento vero fundamento, id est, vera fide in Christum.

Quod autem Martyr ait de beatis, Bernardo, Dominico & Francisco, impudentissimum est mendacium. Illi enim vsque ad vltimum spiritum commendauerunt suis perseuerantiam in Monasterio, & obedientiam Romanę Ecclesię. De S. Francisco sic scribit B. BONAVENTURA, cap. 14. vitę eius: *Hora, inquit, transitus sui propinquante, fecit fratres omnes existentes in loco ad se vocari, & eos consolatoris verbis pro sua morte demulcens, paterno affectu ad diuinum est hortatus amorem, de patientia, & paupertate, & sanctę Romanę Ecclesię fide seruandis sermonem protraxit, & insuper adiecit; Valetate filij omnes in timore Domini, & permanete in eo semper; & quoniam futura tentatio & tribulatio appropinquat, felices qui perseuerabunt in his, quę cęperunt; ego verò ad Deum prope-ro, cuius gratia vos omnes commendo.* Hęc est Palinodia scilicet, quam somniat Pseudomartyr Petrus.

Est igitur communis Theologorum sententia, nomine ignis hoc loco intelligi pœnam aliquam purgatoriam, & temporalem, ad quam post mortem adiudicantur, qui in iudicio particulari inueniuntur aedificasse lignum, fœnum, aut stipulam. Hęc expositio præterquam quòd optimè conuenit textui, satis probatur ex communi consensu Patrum. Latini omnes hoc docent. CYPRIANVS lib. 4. epist. 2. ad Antonianum: *Aliud est, inquit, ad veniam stare, aliud ad gloriam peruenire; aliud missum in carcerem non exire, donec soluat nouissimum quadrantem; aliud statim fidei, & virtutis accipere mercedem; aliud pro peccatis longo dolore cruciatum emendari, & purgari diu igne; aliud peccata omnia passione purgasse.* Hic B. Cyprianus non meminit apertè huius loci B. Pauli, sed tamen cum nusquam in Scriptura fiat mentio ignis, vbi apertè de Purgatorio agitur, nihil dubium est, quin B. Cyprianus ad hunc locum respexerit.

AMBROSIVS in hunc locum: *Sed cum, inquit, Paulus dicit*

cit

erit (sic tamen quasi per ignem) ostendit quidem illum saluum futurum, sed penas ignis passurum, et per ignem purgatus fiat saluus, & non sicut perfidi aeterno igne in perpetuum torqueatur. Idem habet serm. 20. in Psal. 118.

HIERONYMVS in 4. cap. Amos, exponens illud; Facti estis sicut torris raptus de incendio: *Iuxta illud*, inquit, *quod in Apostolo legimus*, ipse autem saluus erit quasi per ignem; qui ergo saluatur per ignem, quasi torris de incendio rapitur. Idem docuit in vltimis verbis vltimi libri super Isaiam, & lib. 2. in Iouinianum, vltra medium.

AUGUSTINVS in Psal. 37. *In hac vita*, inquit, *purges me*, & talem me reddas, cui iam emendatorio igne opus non sit. Et infra, explicans locum Apostoli: *Dicitur*, inquit, *saluus erit quasi per ignem*, & quia dicitur, *saluus erit*, contemnitur ille ignis, ita plane quamuis salui per ignem, grauior tamen est ille ignis, quam quidquid potest homo pati in hac vita.

GREGORIUS lib. 4. Dialog. cap. 39. *Quamuis hoc* (inquit, explicans hunc locum 1. Corin. 3.) *de igne tribulationis in hac vita nobis adhibita possit intelligi*, tamen si quis hoc de igne futura purgationis accipiat, pensandum sollicitè est, quia illum per ignem dixit saluari, non qui super hoc, ferrum, es, & vel plumbum adificat, id est, peccata maiora, & idcirco duriora, atque tunc iam insolubilia; sed lignum, fœnum, stipulam, id est, peccata minuta, atque leuissima, qua ignis facile consumit. ALCVINVS lib. 3. de Trinitate. Rupertus in 3. cap. Gen. exponens illud, quod ibi dicitur de gladio flammeo, & versatili. Magister in 4. d. 21. & cum eo B. Bonauentura, & alij Scholastici. Item B. Anselmus, Haymo, & B. Thomas in hunc locum. Denique Innocentius III. in Psalm. 37. & omnes Latini recentiores sic exponunt.

Ex Græcis habemus in primis ORIGENEM apertissimè hoc docentem, homil. 6. in Exod. & hom. 14. in Leuit. & hom. 12. in Hieremiam. Homilia 6. in Exod. sic ait: *Sed & illuc cum conuenitur*, si quis multa opera bona, & parum aliquid iniquitatis attulerit, illud parum tanquam plumbum igne resoluitur & purgatur, &c. Præterea OECUMENIVM in hunc locum, qui etiam testatur Basilium hunc locum intellexisse de igne Purgatorio; Adducit etiam B. THOMAS in opusculo primo contra Græcos, Theodoretum explicantem hunc

locum his verbis: *Hunc credimus ignem purgatorium, quo purgantur anima, et aurum in conflatorio.* GAGNEIUS verò eandem Theodoreti sententiam ex Græcorum scholiis Græcis verbis ita citat: τὸ τοῦ πῦρ ἀνεύομεν καὶ καθαρίον ἐν ᾧ καὶ θαείζονται αἱ ψυχαὶ, καὶ ἄπερ χρυσίον ἐν τῷ κωνεθειῶ.

At contrà obiiciunt, primò, absurdum esse, quòd Apostolus in eadem sententia variè accipiat nomen ignis, semel pro iudicio, & semel pro vero igne purgatorio.

Respondeo PRIMò, nos cogi ab ipso textu ad æquiocationem non vnâ, sed duas admittendas; nam cùm dicit diem iudicij manifestari per ignem, videtur omnino loqui de igne conflagrationis; cùm addit, cuiusq; opus ignis probabit, non potest loqui de igne materiali, qui non potest probare opera quæ transierunt; rursùm cùm secundo isto igne dicat Apostolus omnia opera examinanda; tertio verò, non opera, sed operarios, & eos non omnes, sed eos solùm, qui ædificant lignum, scœnum, stipulam; necessariò diuersi ignes esse debent. Nec tamen propriè æquiocatio, sed elegans allusio mihi videtur esse in verbis Pauli. Hic enim est sensus totius huius loci; Dies Domini per ignem conflagrationis declarabitur, & sicut ipsa dies per ignem declarabitur, ita eadem dies manifestabit per ignem, nimirum iudicij, vniuscuiusque opus, & sicut opera per ignem manifestabuntur, ita etiam operarij, qui purgatione egebunt, per quendam ignem purgabuntur.

SECUNDO dico, non esse insuetum B. Paulo in eadem sententia vt variè aliquo nomine, variè enim accipit vocem peccati, cùm ait 2. Cor. 5. *Eum qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit.* Et Rom. 8. *De peccato damnauit peccatum.*

TERTIO dico, quod si quis omnino non vellet significationum varietatem admittere, sed vbiq; acciperet ignem pro iudicio, adhuc non efficeret, quin ex hoc loco Purgatorium statueremus. Tunc enim hic esset sensus: *Si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem;* id est, si cuius opus iudicium Dei sustinere non poterit, opus quidem reprobabitur, ipse verò saluus erit, sed sic tamen quasi is, qui per ignem diuini iudicij transit, quod iudicium cùm sit iustissimum, omnino aliqua pœna eum affecit.

Obiiciunt

Obiiciunt SECUNDO, particulam, *quasi*, quæ non veritatem, sed similitudinem significare solet. RESPONDEO, particulam, *quasi*, similitudinem significare non ignis, quasi ignis ille non sit verus, sed phantasticus, sed transeuntis per ignem, ita vt sit sensus; Ad salutem perueniet, qui ædificauit fœnum, sed ad eum modum perueniet, quo peruenit ad aliquem locum is, qui transit per ignem, sicut dicitur Ioan. I. *Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre*; id est, vidimus eum gloriosum ad eum modum, quo decet gloriosum esse Filium Patris vnigenitum.

CAPVT VI.

TERTIVS locus est, I. Cor. 15. *Quid facient qui baptizantur pro mortuis, si mortui non resurgunt? Et quid baptizantur pro illis?* Hic locus apertè conuincit, quod volumus, si bene intelligatur, idèd breuiter eum expèdamus. Sex inuenio huius loci expositiones.

PRIMA est, quòd Apostolus probet futuram resurrectionem, ex errore quorundam, qui Baptismum suscipiebant nomine alicuius amici sui defuncti sine Baptismo; existimabant enim, quod sicut orationes & ieiunia viuorum profunt defunctis, ita & Baptismus prodesset. Ita exponunt *Tertullianus* lib. 5. in Marcionem, & lib. de resurrectione, *Ambrosius*, *Anselmus* & *Haymo*. secundum quam expositionem colligitur oratio pro defunctis ex hoc loco, quia docet isti Patres, quod Apostolus, licet non probet errorem istorum, tamen probat intentionem, quam habebant iuuandi defunctos, & ex ea argumentatur, si igitur Apostolus probat intentionem iuuandi mortuos, certè reprobari non potest, nec debet ab vlllo Christiano; tamen non puto veram hanc expositionem.

PRIMO, quia Apostolus debuisset saltem insinuare hunc esse errorem, ne daret occasionem errandi. SECUNDO, quia non solidè argumentaretur Apostolus; posset enim responderi, non benè probari resurrectionem ex eo, quod ita credant quidem errantes. Sicut enim errant in eo, quod baptizant vnum pro alio, sic possunt errare in eo, quod credunt futuram resurrectionem. TERTIO, quia nullus veterum historicorum tradit hunc errorem tempore Apostolorum fuisse, tribuit enim Phylaster hunc errorem Montanistis, qui 100. annis post obitum sancti Pauli exorti sunt, eundem tribuunt

Chrysoſtomus & Theophylactus, vbi ſuprà, Marcioniflis, qui etiam poſt obitum Pauli LXXX. annis inceperunt; denique Epiphanius hæreſi 28. hoc tribuit Cherintianis, quorum ſecta XX. annis poſt obitum Pauli orta eſt. Adde quod Chryſoſtomus & Epiphanius, non ipſi Marcioni & Cherinto, ſed poſteritati eorum hunc errorem tribuunt, & meritò. Alioqui enim quomodo Irenæus & Tertullianus hunc errorem non refutaſſent; qui diligentiffimè refutarunt omnes errores Cherinti & Marcionis; dicit quidem Tertullianus, hunc errorem fuiſſe tempore Apoſtolorum, ſed non habet niſi hinc. itaque meritò Chryſoſtomus, & Epiphanius, & Theophylactus, hanc expoſitionem vt falſam reiiciunt.

ALTE RA expoſitio eſt, quod Apoſtolus nomine mortuorum intelligat peccata, cùm dicit, qui baptizantur pro mortuis, quaſi dicat; Quid facient, qui baptizantur pro mortuis, id eſt, pro peccatis diluendis? ita Sedulius, & B. Thomas in hunc locum Apoſtoli.

At contra; PRIM O, quia Apoſtolus ſubdit: *Si mortui non reſurgunt, & quid baptizantur pro illis?* nimirum hominibus mortuis, qui non reſurgunt; itaque clarè docet, ſe non de peccatis, ſed de hominibus agere. Non enim vult probare, quod peccata reſurgant, ſed quod homines reſurgant. SECUNDO, quia tota vis argumenti perit, ſi dicatur, quid facient qui baptizantur pro peccatis diluendis, ſi mortui non reſurgunt? poſſet enim reſponderi, multum prodeſſe diluere peccata, etiam ſi mortui non reſurgant, quia bonum eſt in hac vita frui teſtimonio bonæ conſcientiæ. TERTIO, quia peccata non dicuntur mortua, niſi quando ſunt deleta, & extincta; non ergo Paulus nomine mortuorum intelligit peccata quæ adhuc delenda ſunt.

TERTIA expoſitio eſt, baptizari pro mortuis, eſſe baptizari ſimpliciter Baptiſmo Chriſti, ſed ideò dicitur baptizari pro mortuis, qui Baptiſmum ſuſcipiunt, quia antequam baptizentur, recitant ſymbolum, in quo eſt vnus articulus: *Carnis reſurrectionem*, ita vt illud *pro mortuis*, ſignificet pro ſpe reſurrectionis, vel pro corporibus mortuis, id eſt, in eum finem, vt corpora noſtra quæ moritura ſunt, aliquando immortalia reſurgant. ita Chryſoſtomus, Oecumenius, & Theophylactus; ſed certè dura & violenta expoſitio eſt.

PRIMO,

PRIMO, quia nō diceret Apostolus: *Quid faciens qui baptizantur pro mortuis*, sed, quid facimus qui baptizamur pro mortuis? Non enim quidam, sed omnes sic baptizantur, Apostolus autem de quibusdam tantum loquitur, ut patet tum ex forma verborum, tum ex eo quod sequitur, ut quid & nos periclitamur tota die? SECUNDO, quia inauditum est, ut nomine mortuorum intelligatur spes resurrectionis, vel corpora mortua, cum in Græco sit *νεκρῶν*, in genere masculino, & corpora sint generis neutri *σώματα*. TERTIO, quia si idē diceremur baptizari pro mortuis, quia recitamus articulum de mortuorum resurrectione, etiam possemus dici baptizari pro Deo Patre, & pro Christo, & pro Spiritu sancto, & pro Ecclesia, quia hæc omnia recitamus in Symbolo. QUARTO, quia Apostolus videtur omnino nomine mortuorum, homines mortuos intelligere, & nihil aliud, cum enim ait: *Si mortui non resurgunt, & quid baptizantur pro illis?* quid possumus intelligere per vocem, *illis*, nisi illis mortuis, qui non resurgunt?

QUARTA expositio est, baptizari pro mortuis esse baptizari Baptismo Christi; dici autem Baptismum pro mortuis, quia dum baptizamur, agimus & repræsentamus personam mortui, dum mergimur in aquam; & resurgentis, dum surgimus ab aquis, & sic profitemur resurrectionem, & ex hac professione Apostolus probat futuram resurrectionem. ita exponunt *Theodoretus* & *Caietanus*.

At contra; PRIMO, quia neque Hebraicè, neque Græcè, neque Latinè, agere pro aliquo, significat eum repræsentare, sed agere loco eius, vel in eius utilitatem. Quis vnquam dixit de agente in teatro personam Dauis, aut Pamphili, ille egit pro Dauo, aut pro Pamphilo?

SECUNDO, quia qui baptizantur, repræsentant mortem Christi, & simul mortem suam, ut patet ex Apostolo Rom. 6. *Quotquot baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus; consepulti enim sumus cum illo per Baptismum, &c.* Itaque baptizari pro mortuis, erit baptizari pro se, & pro Christo, quod absurdissimum est; nec in Scripturis vnquam reperitur baptizari pro Christo, sed solùm baptizari in Christo, vel in eius nomine, ut patet Rom. 6. Gal. 3. Act. 10. & 19.

TERTIO, quia argumentum Apostoli nullum esset; nam ex eo quod qui baptizatur, agit personam mortui, non sequitur quod profiteatur resurrectionem. debuisset ergo Apostolus dicere; Quid facient qui baptizantur pro suscitatis, vel pro mortuis, & suscitatis? sed etiam si hoc dixisset, adhuc leue esset argumentum eius; quia posset responderi, in Baptismo representari resurrectionem, non carnis à morte, sed animæ à peccato. Id enim Apostolus significat Rom. 6. *Ut in nouitate Vita ambulemus.* Et Col. 3. *Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quarite.*

QUINTA expositio est Epiphani; hæres. 28. quam adfert Petrus Martyr, quod Paulus loquatur de Baptismo eorū, qui baptizabantur in lecto, cum essent in extremis, qui olim dicebantur Clinici, & quos Cyprianus festiuè opponit Peripateticis lib. 4. epist. 7. ad Magnum, quod nimirum Clinici non ambulent, sed hæreant lecto affixi; *κλινη* enim lectum significat. Volunt ergo quidam hunc esse Apostoli sensum; Quid facient qui baptizantur pro mortuis? id est, qui baptizantur, quando habentur magis pro mortuis, quàm uiuentibus, & quando certum est eos non baptizari pro vlllo commodo huius vitæ, cum pro mortuis habeantur.

Hæc expositio refellitur. PRIMO, ex illis verbis, ut quid baptizantur pro illis? nam dicere debuisset, ut quid baptizantur pro se, non pro illis. SECUNDO, quia illud, pro mortuo, nõ potest dici, nisi in iis actionibus, quæ fiunt circa mortuos. Verbi gratia, rectè dicimus, ille cecidit ex loco edito, & pro mortuo sublatus fuit, vel pro mortuo lotus, sepultusque fuit, etiamsi viueret. At non rectè dicitur, ille ambulabat, vel comedebat, vel loquebatur pro mortuo. At baptizari est uiuorum non mortuorum; non ergo rectè dicitur baptizari aliquem pro mortuo, etiamsi agat in extremis, sed potius deberet dici baptizari pro uiuo, etiamsi ferè sit mortuus.

Est igitur SEXTA expositio vera & germana, quod Apostolus loquatur de Baptismo lacrymarum & pœnitentiæ, qui suscipitur orando, ieiunando, eleemosynas faciendo, &c. Et sensus sit: *Quid facient qui baptizantur pro mortuis, si mortui non resurgent?* id est, quid facient qui orant, ieiunant, gemunt, affligunt se pro mortuis, si mortui non resurgent? ita exponunt Ephrem in suo Testamento, Petrus Cluniacensis

*Isag. 790 Col. edit. nihil ali. hanc locum in
simptu addunt, non exponit. pœnitentiæ
obitus & pœnitentiæ p. mortuis & hanc.*

Cap. VI. De Purgatorio. Lib. I.

Card. baptizans
42 crucians q' illis.

in libro contra Petrobrusianos, Dionysius, Hugo, Gagneius, & alij in hunc locum.

Hæc expositio verissima est. PRIMO, quia baptizari passim in Scriptura & Patribus accipitur pro affligi, vt Marci 10. *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum, & Baptismo quo ego baptizor baptizari?* Luca 12. *Baptismo habeo baptizari.* Patres passim vocant pœnitentiæ afflictionem Baptismum laboriosum, & secundam tabulam. Cyprianus in sermone de cœna Domini: *Lacrymis, inquit, se baptizat.* Et in Proœmio libri de exhortatione martyrij, mori pro Christo, frequenter vocat Baptisma; & Gregorius Nazianzenus orat. de Epiphania: *Scio, inquit, quartum Baptisma, quod per martyrium & sanguinem fit, scio & quintum, lacrymarum & pœnitentiæ.*

SECUNDO, quia ipsa pœna Purgatorij à Scriptura & Patribus vocatur Baptisma; nam quod legimus Matth. 3. *Ipsè vos baptizabit in Spiritu sancto & igni.* B. Hieronymus exponit in Spiritu sancto, in hac vita, igne verò, in futura; sicut ante eum exposuerat B. Basilius lib. de Spiritu sancto, cap. 15. & post eos Beda in cap. 3. Luca. Item Gregorius Nazianzenus in fine orationis de Epiphania, *vocat ignem Purgatorij in a-*
lia vita, vltimum Baptisma. Itaque elegantissime Apostolus dixit, eos baptizari pro mortuis, qui affligentes se oratione & ieiunio, sumunt in se partem illius Baptismi ignei, quo animæ baptizantur in Purgatorio.

pag. 613.
Nictas dicitur
genum ita exponit
si de igne
Hieron. dicitur

TERTIO, quia hæc expositio maximè quadrat cum sequentibus: *Vt quid & nos periclitamur tota die?* quasi dicat; Cur quidam se affligunt orando pro mortuis, & ego affligo me prædicando Euangelium, si mortuorum resurrectio non est?

QUARTO, quia ista sententia eadem est cum illa, 2. Machab. 12. si mortui non resurgunt, superfluum est & vanum orare pro mortuis.

At contra hanc expositionem duo argumenta obiiciuntur. PRIMVM est, quia non debuisset Apostolus dicere, quid facient qui baptizantur pro mortuis, sed quid faciemus qui baptizamur pro mortuis? nam omnes Christiani orant pro mortuis. RESPONDEO, Apostolus argumentari voluit non à consuetudine Christianorum, quæ tanquam noua reijci potuif-

potuisset ab incredulis, sed à consuetudine Iudæorum, qui more veteri, & secundum Scripturarum exempla orabant, & ieiunabant pro mortuis, quasi dicat; Quid facient illi qui imitantes antiquos Patres ieiunant, & orant, ac se affligunt pro mortuis, si mortui non resurgunt?

SECUNDVM argumentum est, quia nō videtur benè probari mortuorum resurrectio, ex eo, quòd oratur pro mortuis, quia oratur non vt resurgant, sed vt à pœnis illis liberentur, atque ad requiem transeant. RESPONDEO, quæstionem de resurrectione & de immortalitate animorum ita fuisse coniunctas tempore Apostolorum, vt pro vna haberentur, vt supra ostendimus, cùm testimonium ex libris Machabæorum exponeremus. Siue igitur hanc expositionem sequamur, quæ nobis verissima videtur, siue primam, quæ melior est ceteris tribus, apertè colligitur oratio pro defunctis.

CAPVT VII.

QVARTVS locus est, Matth. 5. & Lucæ 12. *Esto consentiens aduersario tuo citò dum es cum eo in via, ne forte tradat te aduersarius iudici, & iudex tortori, & mittaris in carcerem: Amen dico tibi, non exies inde donec reddas nouissimum quadrantem.* Exponendum est quid sit via, quid aduersarius, quid iudex, quid tortor, quid carcer, quid quadrans.

DE PRIMO Chrysoströmus in cap. 5. Matth. docet, viam hîc accipi propriè pro vera via, qua itur ad iudicem in hoc mundo; Chrysoströmus enim existimat nullam hîc esse parabolam, sed Dominum ad literam terrere dissidentes comminatione humani periculi, ita vt etiam iudex intelligatur homo, tortor homo, carcer materialis huius vitæ, & quadrans verus nummus æreus. quo etiam modo contendit Ochinus esse hunc locum exponendum. de qua explicatione duo dico.

PRIMO, eam simpliciter non esse probabilem, tum quòd repugnent omnès alij expositores; Origenes, Cyprianus, Hilarius, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, Beda, Anselmus, & recentiores, Abulensis, Lyranus, Caietanus, Iansenius, & alij, qui omnes docent, hîc viam significare vitam præsentem, vt cùm dicitur: *Beati immaculati in via*, Psal. 118. & magna

gna ex parte hunc sermonem esse metaphoricum: tum etiam quod non solet Dominus tam seridè docere & instruere humanam prudentiam, cum ipse sæpe testatus sit, filios huius seculi prudentiores esse filiis lucis. Adde, quod non tam assertiuè Dominus diceret: *Amen dico tibi, non exies inde donec reddas nouissimum quadrantem.* si loqueretur de humano iudicio, cum sæpe videamus contrarium accidere, vt rei liberentur fauore alicuius, vel per se fugiant & nihil soluant.

Dico SECUNDO, si Chrysofomi sententia recipi debeat, vt probabilis, solùm recipi posse pro iis verbis quæ habentur Matth. 5. quæ ipse exponit. pro iis autem quæ habentur Lucæ 12. nullo modo recipi posse; vt enim Ambrosius rectè notauit, bis Dominus hæc verba loquutus est, diuersisque oblatiis occasionibus; nam Matth. 5. dixit hæc verba, cum loqueretur de amore inimicorum, & de iniuriis condonandis, & ideo tolerari vt cunque expositio Chrysofomi potest. at Lucæ 12. Dominus loquitur de iudicio futuro; dicit enim: *Sint lumbi vestri praecincti.* Et postea: *Vigilate quia qua hora non putatis Dominus veniet.* Et in fine concludit: *Cum ergo vadis cum aduersario tuo ad Principem.* Vbi apertè ostendit se loqui de futuro iudicio, quod erit post hanc vitam; quod etiam confirmatur ex verbis immediatè præcedentibus, ait enim: *Quid autem est ad vobis ipsi non iudicatis quod iustum est? Cum enim vadis cum aduersario, &c.* Vult enim eos admonere, parabolam hanc sumptam ex iis quæ homines facere solent; Nam debitores dant omnem operam liberandi se à creditore antequam ad iudicium veniatur. Quocirca Theophylactus, & Euthymius qui in cap. 5. Matthæi sequuntur Chrysofomum, tamen in cap. 12. Lucæ dicunt rectè intelligi per viam, vitam; per iudicem, Deum, &c.

De SECUNDO, & si parum refert, quod attinet ad nostrum propositum de Purgatorio, quis sit aduersarius, quia tamè res est dignissima cognitione, explicemus breuiter; quidam per aduersarium intelligunt Diabolam, vt Origenes homil. 35. in Lucam; Ambrosius, Euthymius, & Theophylactus in cap. 12. Lucæ, & Hieronymus in epist. 8. ad Demetriadem. neq; Hieronymus hanc sententiam reprehendit in commen. Matth. 5. cum ait: *Quidam coactius disserunt, &c.* Nam illud, *Coactius,* est error impressorum, & debet legi, *Cautius.*

SI petas quomodo debemus esse consentientes Diabolo, cum è contrario iubeamur illi resistere? Respondet Hieronymus, debere nos consentire illi, quatenus tenemur stare pactis cum ipso initis in Baptismo; tūc enim renunciauimus Diabolo, & pompis eius; si enim rursus appetamus & inuadamus pompas eius, quibus renunciauimus, meritò nos coram Domino accusabit. Hæc opinio non est multum probabilis, & ab Augustino refellitur lib. 1. de serm. in monte, cap. 22. nam Græca vox est *εὐνοῶν*, id est, beneuolus, & concors, at Diabolo nō possumus esse beneuoli, deinde cum ipse cupiat ut concupiscamus pompas eius, & ad hoc nos tentet, tunc essemus consentientes illi, si appeteremus eius pompas, & Deū offenderemus.

Alij exponunt per aduersarium, carnem, sed refelluntur meritò ab Augustino, cum non possit iuberi spiritui ut consentiat carni, cum hoc peccatum sit. ALII intelligunt spiritum per aduersarium, cui caro iubetur consentire. Refellit hoc Hieronymus, quia non est credibile spiritum traditurum iudici suam carnem; neque ibit in carcerem caro sine spiritu, sed vel solus spiritus, vel spiritus, & caro. ALII per aduersariū, saltem apud Lucam, intelligunt peccatum, quia Lucas dicit: *Da operam liberari ab eo*. Ita Ambrosius, sed non est probabile; nam liberari ab aduersario non est ab illo fugere, vel illum extinguere, sed componere cū illo, ut patet tum ex Matthæo, tum ex verbo *ἀντίδικος*, id est, litigator, siue actor. ALII intelligunt per aduersarium, alterum hominem, qui nimirū nos læsit, aut nos illum. Ita Hilarius, Anselmus, & Hieronymus in cap. Matth. 5. Quæ sententia etsi probabilis est, quantum ad locum Matthæi, tamen eam refellit Augustinus loco citato. PRIMO, quia videtur hîc Dominus loqui de aduersario qui semper nobiscum est in via, & cum quo semper possumus concordare, dum vita durat; at aduersarius homo sæpe moritur ante suum aduersarium, & illum deserit in via. Nec tamen dicendum est, non posse istum, qui est in via, per pœnitentiam saluari, licet non possit cum aduersario consentire.

SECUNDO, quia non propriè vnus homo tradet alterum Deo iudici; vel saltem multa sunt alia, quæ magis propriè dicantur.

dicantur tradere, vt dicemus, præsertim quia vox Græca est *ἀντίδικος*, quæ non significat aduersarium ratione iniuriæ, sed ratione litis, id est, actorem, siue accusatorem.

EST ergo verissima expositio, aduersarium esse Dei legem, siue Deum ipsum, quatenus præcipit contraria carni, siue conscientiam, quæ Dei legem semper obiicit peccanti; hæc enim ferè in idem coincidunt. ita exponunt Ambrosius, Beda, & Bonauentura in caput 12. Lucae. Item Anselmus, & Augustinus in cap. 5. Matth. nec non idem Augustinus homil. 1. de verbis Domini, homil. 5. in lib. 50. homiliarum, & in libro de decem chordis, cap. 3. Gregorius homil. 39. & Bernardus serm. 85. in Cantica. Nam lex Dei & conscientia nostra semper sunt nobiscum in via, semper aduersantur prauis desideriis, iisque vtilissimum est citò consentire, & ab eorum inimicitia liberari; denique accusatores & testes erunt contra nos in iudicio.

VNUM solum obstare videtur huic expositioni, quod Matthæi 5. immediatè ante hanc parabolam Dominus loquebatur de reconciliatione aduersarij hominis. RESPONDEO, Dominum posteaquam docuit debere hominem homini reconciliari, monere voluisse hac parabola, vt etiam recordarentur reconciliari cum Deo, siue cum eius lege. Præterea, etiam si probabile sit propter eam rationem, Matth. 5. per aduersarium intelligi hominem, tamen Lucae 12. non possumus intelligere nisi legem Dei, aut conscientiam; vnde Caietanus qui Matth. 5. exposuit de homine, Lucae 12. exposuit de conscientia.

DE TERTIO, conueniunt omnes, iudicem esse Christum; nam Scripturæ passim hoc docent, & præcipuè Ioan. 5. *Pater omne iudicium dedit filio.*

DE QUARTO, Ambrosius in cap. 12. Lucae, & Augustinus lib. 1. de sermone in monte, cap. 21. intelligunt per ministros, Angelos bonos. Gregorius hom. 39. & Theophylactus in 12. Lucae, intelligunt Dæmones; vtrumque est probabile.

DE QUINTO, conueniunt similiter omnes carcerem esse infernum, in quo tamen multæ sunt mansiones, aliæ pro damnatis, aliæ pro his, qui purgantur; exstitit olim absurdissima hæresis Carpocratis, vt refert Irenæus lib. 1. cap. 24. qui dicebat debere vnumquemque exerceri in omni genere flagitio.

gitorum, & idè animas à corpore, quasi à carcere abeuntes examinari à iudice, & nisi omnia flagitia patrasent, rursum remitti in aliud corpus tanquam in carcerem, & toties id fieri, donec per omnia omnino flagitia transissent, & hoc voluisse Dominum dicere, cum ait: *Non exies inde donec reddas nouissimum quadrantem*, sed absurdior est sententia, quam vt refutari debeat.

De SECTO, conueniunt etiam ferè omnes, per nouissimū quadrantem intelligi minuta peccata, quadrans enim est minima moneta; quod enim Augustinus dicit, *ultimū quadrantem significare peccata terrena, quia terra est ultimū elementum*, nimis durum, & coactum videtur, quia tamen non vult dicere Dominus, solum quadrantem soluendum, sed totum debitum vsque ad vltimum quadrantem, dubium manet, an hæc solutio fiat in Gehenna, an in Purgatorio? Augustinus putat hîc agi de pœnis æternis Gehennæ, & idè dicit, illud: *Donec reddas*, non significare certum tempus, sed æternitatem, sicut cum dicitur Matth. I. *Non cognouit eam donec pareret filium suum*. Et Psal. 109. *Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum*. Et I. Corinth. 15. *Oportet illum celum suscipere, donec omnia subiiciantur pedibus eius*. Non enim licet colligere; ergo postquam Maria peperit, cognouit eam Ioseph, &c.

Alij, vt Albertus & Caietanus, exponunt de Gehenna, & Purgatorio simul, vt sensus sit: *si debitum erit insolubile, nunquam exhibis, si erit solubile, exhibis, cum totum exactè solueris*; alij intelligunt de solo Purgatorio, nempè ij, quos statim citabimus.

TERTIA hæc sententia est omnium verissima. Probat PRIMO, quia hoc modo hunc locum intellexerunt vetustissimi Patres. TERTULLIANVS libro de anima, cap. 17. *Ille se in carcerem, inquit, mandat infernum, unde non dimittaris, nisi modico quoq; delicto morâ resurrectionis expenso*. Vbi nota, solum esse manendum in carcere Purgatorij ad summum, vsque ad resurrectionem.

CYPRIANVS lib. 4. epist. 2. *Aliud est ad veniam stare; aliud ad gloriam peruenire; aliud missum in carcerem non exire inde donec soluat nouissimum quadrantem; aliud statim fidei & virtutis accipere mercedem; aliud pro peccatis longo tempore*

tempore cruciatum emendari, & purgari diu igne; aliud peccata omnia passione purgasse.

ORIGENES homilia 35. in Lucam: Quod si magnam pecuniam debuerimus, sicut ille, qui scribitur decem millia talenta debuisse, quanto tempore claudamur in carcere, non possumus manifeste pronunciare; si enim qui parum debet, non egreditur nisi exsoluat minutum quadrantem, & si quis tanto debito fuerit obnoxius, infinita ei ad reddendum secula numerantur. Et in epistola ad Rom. Quamuis, inquit, promittatur exeundum esse quandoq; de carcere, tamen designatur non inde exiri posse, nisi reddat quisq; nouissimum quadrantem.

Ibid. Viget pro qualitate & quantitate peccati diversam multitudine sententiam expendit.

E. ex. p. mal. p. quoniam peccata solui posse in purgatorio.

EVSEBIUS Emyssenus homil. 3. de Epiphania: Hi vero, inquit, qui temporalibus poenis digna gesserunt, ad quos sermo Dei dirigitur, quod non exeunt inde, donec reddant nouissimum quadrantem, per fluvium igneum transibunt, &c.

AMBROSIVS in cap. 12. Lucæ, exponens hunc locum: Quadrantem, inquit, in balneis dare, solere reminiscimur, cuius oblatione, & illic unusquisq; lauandi accipit facultatem, ita hic accipit eluendi, quia unuscuiusq; peccatum supra scripta genere conditionis eluitur, cum tam diu exercetur noxius poenis, & commissi supplicia erroris expendat.

Compensatio caritatis a Thom. vol. quorum vel satisfactione quædam pena de soluitur. Amb. Intelligi panam hanc esse, quæ eorum ad penitentiam tendat.

HIERONYMVS in cap. 5. Matth. Hoc est, inquit, quod dicit, non egredieris de carcere, donec etiam minuta peccata persolvas. BERNARDVS sermon. de obitu Huberti: Illud, inquit, scitote, quia post hanc vitam in purgatoris locis centupliciter, qua fuerint hic neglecta, redduntur, & si ad nouissimum quadrantem.

Probatur SECUNDO, quia illud: Donec soluas vltimum quadrantem, non videtur recte posse dici, nisi aliquando sit futurus finis solutionis. neque exempla B. Augustini satisfaciunt; nam cum dicitur: Non cognoscebat eam donec pareret, non licet quidem inferre, ergo postea cognouit eam, sed bene inferre licet, ergo illa aliquando paritura erat; similiter cum dicitur: Sede a dextris meis, donec ponam, &c. recte inferitur, ergo aliquando ponentur omnes inimici Christi sub pedibus eius; alioqui illud: Donec, ineptè diceretur; ita ergo cum dicitur: Non exies donec soluas vltimum quadrantem, inferimus rectè, ergo aliquando soluet vltimum quadrantem, & consequenter exibat inde.

DDDD

TERTIO

TERTIO probatur ex fundamento & scopo ipsius parabolæ; nam similitudo non est sumpta ab homicida, vel adultero, vel proditore, qui damnantur ad mortem, vel ad perpetuos carceres, vel triremes, sed à debitore, qui non propter crimen, sed propter debitum pecuniarium conicitur in carcerem donec soluat. solent autem huiusmodi homines ordinariè egredi post aliquod tempus, vt patet; itaque scopus parabolæ est, vt in hac vita componamus cum Deo, quando facile impetramus remissionem pœnæ, peccatis nostris debite, nec expectemus seculum futurum, in quo seuerissimè agetur. Atque hæc de isto loco.

CAPVT VIII.

 VINTVS est Matth. 5. *Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio; qui dixerit fratri suo racha, reus erit Concilio; qui dixerit fatue, reus erit Gehēna ignis.*

NOTA, hîc certum esse agi de pœna iniungenda in foro Dei, vt patet ex illo: *Reus erit Gehēna ignis.* Vnde Augustinus lib. 1. de sermone in monte, cap. 19. exponit omnia tria de pœnis animarum post hanc vitam. Nota SECUNDO, certum etiam esse hîc distingui tria genera peccatorum, & pœnarum, vt ibidem Augustinus exponit, & damnationem æternam solùm tribui tertio generi peccatorum, id est, criminibus: Aliis autem, vtpotè leuioribus peccatis, pœnas leuiiores, ac proinde temporales; ex quibus infertur, animas aliquas post hanc vitam puniri temporalibus pœnis.

DICES, at Christus dixerat; Qui occiderit, reus erit iudicio: ergo reum esse iudicio est damnari ad Gehennam; nam homicidium crimen lætale est. RESPONDEO, cum ait Dominus: *Dictum est antiquis; qui occiderit, reus erit iudicio,* loquitur de iudicio humano, & temporali, quo homicidia mulctantur morte temporali; nec enim lex vetus aliam mortem comminabatur homicidis, vt patet Exodi 21. Vult ergo Dominus dicere homicidium puniri morte in hoc mundo, at in alia vita commotionem iræ internam, etiamsi peccatū sit veniale, puniri pœna quadam, temporali quidem, sed quæ æquetur morti temporali; iram autem exterius prodeuntem puniri

puniri adhuc grauius; at verbum contumeliosum, & multo magis homicidia puniri morte æterna.

DICES rursus, esto, hoc loco loquatur Dominus de pœnis infligendis iudicio Dei, non tamen sequitur in alia vita esse pœnas temporales; nam Deus in hac vita potest infligere huiusmodi pœnas.

Respondeo PRIMO, ab Augustino aliisque Patribus hunc locum intelligi de pœnis post hanc vitam. SECUNDO dico, saltem ex hoc loco posse deduci pœnas aliquas post hanc vitam purgatorias esse; nam hinc habemus quædam peccata non mereri nisi pœnam temporalem; sed potest fieri, vt quis moriatur cum talibus peccatis, quia potest mori repente, vel dormiens, ita vt nullum habeat spatium pœnitentiæ, ergo in alia vita purgabitur, alioqui vel ibit in cœlum aliquid coinquinatum, vel iniuste damnabitur ad pœnas æternas, qui nõ merebatur nisi temporales.

SEXTVS locus est Lucæ 16. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, et cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Per (descere) intelligunt omnes mori, per (amicos) intelligunt sanctos, qui cum Christo regnant, ex quibus sequitur homines post mortem iuari precibus Sanctorum.

Sed quia posset aliquis dicere hîc agi de virtute eleemosynæ, & sensum esse, eos qui eleemosynas fecerunt, cum moriuntur saluari propter opera illa bona quæ fecerunt; obseruandum est, non hoc solum velle Dominum, sed etiam velle post mortem iuari animas precibus Sanctorum; nam PRIMO ad id cogunt verba illa: *Facite amicos, qui recipiant.* Nam eleemosyna quæ datur malis hominibus, bona tamen intentione, meritoria est, & tamen non facit amicos, qui possint recipere in æterna tabernacula; vnde Hieronymus libro contra Vigilantium in fine dicit, hîc Dominum hortari vt detur eleemosyna potius bonis quàm malis, vt bonorum intercessione saluentur qui eleemosynas faciunt; similiter Ambrosius in hunc locum, & Augustinus lib. 21. de ciuitate Dei, cap. 27. dicunt, hîc per amicos intelligi sanctos cum Christo regnantes, qui suis precibus nos iuant, & iuuabunt cum mortui fuerimus.

SECUNDO, ad id nos cogit ipsa similitudo; nam parabola sumpta est à quodam œconomo, qui depositus ab officio, &

egenus factus opem implorabat amicorum suorum: quod autem in applicatione parabolæ deponi ab officio sit mori, Dominus ipse explicat.

Adde TERTIO, quod Augustinus lib. 21. de ciuitate Dei, cap. 27. ex hoc loco Purgatorium demonstrat. dicit enim esse quosdam tam sanctos, qui rectâ ad cœlum euolant post mortem, & qui non solum ipsi saluantur, sed etiam alios iuuare possunt; rursum quosdam alios tam malos, qui nec seipos iuuare possunt, nec ab aliis iuuari, sed ad pœnas æternas sine remedio descendunt. Denique esse quosdam medios, qui ita moriuntur, vt nec digni sint morte æterna, nec tamen sufficiant eis propria merita ad salutem, nimirum statim recipiendam, & isti sunt, inquit, qui recipiuntur in æterna tabernacula precibus amicorum.

Ad hunc locum nihil respondet Petrus Martyr, sed obiicit sibi nomine Catholicorum ea quæ sequuntur post hanc parabolam, atque nos asserere Epulonem fuisse in Purgatorio, cum ab Abrahamo auxilium petiit, & hoc argumētum, quasi noster esset Achilles, operosè soluit, & simul inde deducit nō posse animas iuuari à uiuentibus; quandoquidem nec Abraham, nec Lazarus Epulonem iuuare potuerunt, & per iocum miratur, cur Epulo non petierit anniuersaria & Missas pro se fieri, sed Catholici ferè omnes Epulonem in Gehenna esse dicunt, proinde Petrus Martyr in ventum pugnat.

SEPTIMVS locus est Lucæ 23. *Memento mei dum ueneris in regnum tuum*: Nunquam hoc diceret bonus ille vir à Spiritu sancto edoctus, nisi crederet post hanc vitam posse remitti peccata, & auxilio animas indigere, & iuuari posse. Certè Augustinus lib. 6. in Iulian. cap. 5. hinc probat aliqua peccata remitti post mortem.

OCTAVVS est Actor. 2. *Quem Deus suscitauit solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri eum ab illis*. Hunc locum ita intelligit B. Augustinus epist. 99. ad Eudium, & lib. 12. Genes. cap. 33. vt sensus sit, Christum cum descendit ad inferos, multos liberasse à cruciatibus inferni, quod cum non possit intelligi de damnatis, necessariò videtur accipiendum de iis, qui purgabantur; quod etiam affirmat Epiphanius in hæresi Tatiani, quæ est vltima primi libri; dicit enim Christū, cum descendit ad inferos, liberasse eos, qui per igno-

ignorantiam peccauerunt, nec tamen à Dei fide recesserunt. & præter horum Patrum auctoritatem, probatur ex ipsis verbis Scripturæ; nam illud: *Solutis doloribus inferni*, non potest intelligi de doloribus ipsius Christi; dolores enim Christi in cruce finiti sunt, ut patet ex illis verbis Luc. 23. *Hodie mecum eris in Paradiso*. Nec de doloribus damnatorum, ut patet, quia illi æternis ignibus addicti sunt; nec de doloribus sanctorum Patrum; illi enim nullos patiebantur dolores, ut Augustinus docet locis citatis, & Gregorius homil. 22. Relinquitur igitur ut de doloribus animarum Purgatorij hoc loco agatur.

DICES; Græci non legunt solutis doloribus inferni, sed solutis doloribus mortis τὸ *ῥαυάτῃ* non τὸ *ἄδῃ*. RESPONDEO, nobiscum facere PRIMO, vulgatam antiquam editionem Latinā. SECVNDO, Syriacam, quæ similiter legit: *Deus*, inquit, *excitavit illum, & soluit funes inferni*. TERTIO, antiquissimos Patres Græcos & Latinos; nam B. Polycarpus in initio epistolæ suæ, citans hunc locum, scribit, *solutis doloribus inferni*. Item CYPRIANVS sermone de cœna Domini initio ad hunc locum respiciens ait: *Sed volebat*, inquit, *pious Magister ostendere, impossibile esse suam animam ab inferno detineri*. Epiphanius quoque & Augustinus sine dubio ita legerunt. DENIQUE probatur ex verbis sequentibus; nam probat Petrus id quod dixerat ex Psalm. 15. *Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem*.

NONVS locus est Philipp. 2. *Ut in nomine Iesu omne genua flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum*. Utitur hoc loco B. Augustinus lib. 12. de Genes. cap. 33. quanquam per illud infernorum non improbabiler accipiuntur Dæmones. similis huic est locus Apoc. 5. *Quis dignus est aperire librum, & solvere septem signacula eius? & nemo inuentus est neq; in cælo, neq; in terra, neq; sub terra*. Per eos qui sunt in cælo intelliguntur Angeli, per eos qui in terra homines iusti, per eos qui sub terra non possunt intelligi nisi animæ Purgatorij, nec enim id damnatis tribueretur, Patres autem qui fuerant in limbo, iam liberati erant.

Utuntur nostri hoc loco, sed tamen non videtur multum urgere; nam probabile est intelligi per eos, qui sunt infra ter-

ram, Patres, qui erant in limbo, etsi enim quando Ioannes hæc scripsit Patres exierant ex limbo, non tamen exierant eo tempore de quo loquitur; loquitur enim de tempore, quod præcessit Christi mortem, ideo enim subiungitur: *Vicit Leo de tribu Iuda radix David aperire librum, &c.* Christus enim morte sua aperuit mysteria libri vsque ad illā diem clausa; similiter quod affertur ex hoc eodem cap. 5. Apocal. vbi dicuntur creaturæ quæ sunt in cœlo, & quæ in terra, & quæ subrus terram dedisse laudem Deo, non conuincit; nam possunt hîc per creaturas intelligi res inanimæ, vt: *Ignis, grando, &c.* Quæ in Psal. 148. ad Deum laudandum inuitantur, præsertim eum Ioannes addat etiam ea quæ sunt in mari.

CAPVT IX.

Afferitur Purgatorium testimoniis Conciliorum.

SECVNDVM argumentum sumitur ex Conciliis, & Ecclesiæ consuetudine; nam in primis quid Ecclesia Africana senserit, patet ex Concilio III. Carthaginensi, cap. 29. *Et Sacramenta altaris, inquit, non nisi ieiunis hominibus celebrentur, si autem aliquorum promeridiano tempore defunctorum commendatio facienda est, solis orationibus fiat;* similia habes in Concilio IV. Carthaginensi, cap. 79.

Idem sensit Ecclesia Hispanica, vt patet ex Concilio Bracarenensi I. cap. 34. vbi iubet non orari pro illis, qui seipso interrimunt, & cap. 39. vbi iubet diuidi inter Clericos oblationes factas, vt oraretur pro defunctis.

Idem Ecclesia Gallica, vt patet ex Concilio Cabilonensi, & habetur de consecr. dist. I. can. Visum est: *Visum est, inquit, præterea, Et in omnibus Missarum sollempnibus pro spiritibus defunctorum loco competentis in Ecclesia ad Dominum deprecetur.* Vide etiam Concilium Aurelianense II. cap. 14.

Idem sensit Ecclesia Germanica, vt patet ex Concilio Wormatiensi, cap. 10. vbi definitur, etiam pro suspensis in patibulo esse orandum, & sacrificandum.

Idem